

Column

‘Men is bang voor de politiek-financiële risico’s die inherent zijn aan een project van zo’n omvang’

Sergei Boeke is politiek adviseur bij het NAVO-hoofdkwartier JSEC in Duitsland. Hij schrijft op persoonlijke titel.

Een dolkstoot in de rug, noemde Parijs het. Tijdens de persconferentie van President Biden, Boris Johnson en “*that fella down under*” (Scott Morrison, premier Australië) werd de Franse onderzeebootdeal met Australië getorpedeerd. Canberra verscheurde het contract met de Franse Naval Group en koos voor nucleair-aangedreven onderzeeboten. Gezamenlijk werd een nieuw trilateraal bondgenootschap (AUKUS) opgericht. Ongeveer gelijktijdig (toeval?) bracht de EU haar strategie voor samenwerking in de Indo-Pacific uit; dit zonk stilletjes weg in de golven van de storm. Nog geen twee weken eerder hadden Franse en Australische ministers elkaar ontmoet en het belang van de Franse onderzeeboten onderstreept. Nu is duidelijk dat de drie landen maandenlang achter de rug van de Fransen hun alternatieve plan uitwerkten. Morrison wreef het later nog verder in: de Fransen hadden het moeten zien aankomen en Australische soldaten hadden al tijdens de twee wereldoorlogen hun offer gebracht voor Frankrijk. Hiermee werd aan het Handboek der Diplomatie een extra hoofdstuk toegevoegd: hoe een strategische partner op de tenen te trappen. Voor Parijs was het een enorme vertrouwensbreuk. Wie denkt dat dit snel vergeten wordt, heeft het mis.

Op geopolitiek vlak is het trilateraal bondgenootschap AUKUS een afgeleide van de beroemde *Five Eyes* inlichtingengemeenschap (de VS, het VK, Australië, Canada en Nieuw-Zeeland). Inlichtingen en onderzeeboten zijn nauw met elkaar verbonden, niet alleen omdat onderzeeboten uitstekende platformen zijn om inlichtingen te vergaren, maar ook omdat landen hun eigen onderzeeboottechnologie (en operaties) dicht tegen de borst houden – zelfs binnen de NAVO. De vertrouwensband die de VS, het VK en Australië hebben is dus een uitstekende basis voor verdere samenwerking op het gebied van kernonderzeeërs. Toch is Canada niet betrokken (die worstelt overigens al jaren met gebrekkige Britse dieselelektrische onderzeeboten, maar dit terzijde) en Nieuw-Zeeland gaf gelijk aan dat Australische kernonderzeeërs niet welkom zijn in haar havens. Deze twee landen zijn voorstander van een ‘zachter’ beleid richting China. Er tekent zich een tweedeling af, zowel binnen de *Five Eyes*, de NAVO als binnen de EU: haviken die de confrontatie met China opzoeken, en duiven die willen de-escaleren om hun handelsrelatie met China intact te houden. Frankrijk -met aanzienlijke overzeese gebiedsdelen in de Stille Oceaan- moet de keuze nog maken. Deze zal bepalend zijn voor de EU.

Voor Nederland is de kwestie eveneens politiek en militair van belang. De Walrusklasse moet immers vervangen worden. Naval Group is een van de drie overgebleven kandidaat-werven en de politieke druk om Frans te kiezen zal ongetwijfeld toenemen. President Macron en premier Rutte kunnen het goed met elkaar vinden en de Nederlands-Franse samenwerking wordt terecht op allerlei vlakken geïntensiveerd. Maar een keuze voor Naval Group sluit niet aan bij de belangen van de Nederlandse defensie-industrie of de militaire behoefte van de Koninklijke Marine. Nederlandse onderzeeboten hebben een niche capaciteit binnen de NAVO en kunnen op lange afstand hoog in het geweldsspectrum of vlak voor de kust opereren. Het consortium Saab-Damen heeft in samenwerking met de nationale industrie hier een passende boot voor ontworpen en er kunnen drie lessen worden getrokken uit de gebeurtenissen in Australië. Ten eerste, onderzeeboten doen ertoe. Ten tweede, de vier Nederlandse boten zijn te krap begroot, op zo’n € 3,5 miljard. De bedragen voor de Australische dieselelektrische boten logen er niet om en het is onwaarschijnlijk dat het gehele nucleaire project goedkoper uitvalt. Tot slot heeft Den Haag het besluit al meerdere keren uitgesteld. Men is bang voor de politiek-financiële risico’s die inherent zijn aan een project van zo’n omvang. Waar sommige landen geen moeite hebben met het breken van een contract vinden anderen het maar lastig om eentje te sluiten.